

Mutasiýany geçirmeli

kellämizde

Category: Kitapcy, Medisina, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Mutasiýany kellämizde geçirmeli MUTASIÝANY KELLÄMIZDE GEÇIRMELI

Pikirlenmegi öwredip durjakdygymyz hak:

Goý, görübilsinler, düşünibilsinler.

Gürrüni Stambul munisipialetiniň başlygy **Ekrem Ymamoglundan** açmak isleyärin. Emma ilki ýazjaklarym bilen baglanychykly bolandygy üçin mysal getirmäge ejaza beriň:

Häzir üns merkezinde näme bar: **kowid-19-yň mutasiýa geçirmegi!** 2020-nji ýylyň 27-nji martynda "**Lagnaty maşgala**"^[1] ýazgymda şuny ýazypdym:

*"Wiruslar mikroorganizmlerden has beter genetiki üýtgeşmelere açyk bolýar. Bir wirusyň mutasiýa geçirmegi öñ görülmedik zat däl, hatda **ebola** ýaly birnäçe viruslar-da yzygiderli mutasiýa geçirip durýar. Bular janly organizmlerde çaltlyk bilen köpelip, az wagtyň içinde millionlarça, hatda milliardlarça virusyň täze tapgyryny öndürrip bilyär. Wiruslaryň käbirleri genlerde-genomda düýpli üýtgeşmeleri döredenok. Şonuň üçin bular ýaly viruslaryň berjek zyýanynyň öňünü almak aňsat bolýar.*

Tersine, käbir viruslar bolsa janly organizmde düýpli nasazlyklara sebäp bolýar, hut şu viruslara hem derman-däri täsir edip bilenok...

*Ynha... Ýakyn wagtda yzly-yzyna tanşan **sars**, **mers**, **korona viruslary** mutasiýa netijesinde orta çykan howply "**CoV**" maşgalasyndandyr!..."*

Ýagny, bugün hemmeleriň diline düşen kowid-19-yň mutasiýa geçirmegine geñirgenmegiň hajaty ýok.

Iň soňky gezek bu barada 2020-nji ýylyň 26-njy noýabryndaky

“Kabul etme diktatürasy”[2] ýazgymda-da şuña ünsi çekipdim:

«Wirus çaltlyk bilen mutasiýa geçirip, ýagny, adaty prostuda, hatda näbelli dümewe öwrülip ýörkä, waksinanyň howul-hara tapylyp, satuwa çykarylmagynyň arasynda nähili bağlanşy磕 bardyr öýdýäñiz?

Saglygyň-medisinanyň ykdysady-syýasy taraplaryny bilmegiňiz hökmany şert.»

Bu zatlar barada näme ýazsam käbirleri maňa **“istemezük”** (hemmeleriň tersine, «il bir ýana, sen bir ýana» manysynda - t.b.) diýip, global basylardan daşgaryn söz eşdesleri gelenok. Emma bugünkü gün şolaram mutasiýa meselesini dillerinden düşürenoklar!

Ýeri, olar maňa nämüçin elmydama garşy gitdilerkä?

Bu **«tamadalaryň»** maňa garşy elmydama şeýle bolmalarynyň düýp sebäbinde näme barka?

■ ADAMY ÇÜÝRETDİLER

Biziň çepçilerimizi gapgarylan çukuryndan çykarasym gelýär. Çünkü **pikir göýdükligindäki ýurdumyň** çepçilere ýiti mätäçligi duýulýar. Gynansak-da, çep gatlagyň gözünüň öni bulaşy磕, öñuni görenok. Nämüçin?

Serediň:

Neoliberalizm diňe ykdysady düzgün-kadalaryndan ybarat däl.

Bu, şol bir wagtyň özünde syýasy-medeni serişde-taslama.

Mysal üçin: şahsy täzeden kesgitledi-«kemala getirdi». Ýagny...

Adamlaryň akylyny, hereketlerini öz islän ugruna gönükdirdi.

Adamlaryň gymmatlyklaryny, prinsiplerini üýtgetdi.

Adamlary islän ugruňa sürüp bolýan mallara öwürdi.

Bu fundamentalist erkin bazar ideologiyasy soragy-derňemegi ortadan aýryp, düşünje biçuwini üýtgetdi. Iň ýamanam, adamy näme berilse-näme diýilse alyp we «lepbeý» diýip ýerine ýetirip duran **«emeli aňly robota»** öwürdi!

Muňa haý-haýly at hem dakdy: **«maglumat gory»** diýdi! Bu monopoliyalaýyn garaýşyň iň soňky wersiyasy «Bu ylymdyr we ylymdygy jedelsizdir» diýen çig-çarsy pikir boldy.

Neoliberalizm häkimiýet gegemoniýasyna gabat gelmeýän islendik pikiri näletledi.

Muny üstünlik bilen başardam: adamlary goýun mysaly sürä goşup, özüne kybap **“ideal jemgyyet” döretdi...**

Indi kim güýcli bolsa, şoñ aýdany “dogry” sanyldy!

Şu sebäpli... içinde çepçileridenem bar bolan bir topbak kapitalizmiň saglyk-bedeniň üsti bilen adamy-jemgyyeti nähili ele geçirisiňi ýazýandygym üçin ýazan kitaplaryma, makalalaryma duşmançylyk etdiler! Aýyp.

Hawa, **adamy gapgarylán cukuryndan çykarmaga** dowam etjekdigimiz hak.

■ HAYSY ADALAT, HAYSY SOSIAL

Geleliň, Ymamogly meselesine...

Neoliberalizm ynsanperwerçilikli gymmatlyklary ýom-ýok etdi. Ýoksullygy ýok etme, sosial deñligi üpjün etme, baýlyklary paýlaşma prinsipi bilen hereket edip öñe saýlanan sosial adalat düşünjesine duşmançylyk etdi.

Jemgyyetiň sazlaşygyny, asudalygyny, köpcülikleýin durmuşyň esasy ugry bolan sosial üpjünçiligi we adalatperwer garaýsy öldürdi...

Şahsyň egnine işsizlik, işden çykarylma gorkusy, sosial çetleşdirilme ýaly dürli kynçylyklary yükledi. Garyplygyň sebäbi ykdysady sistema däldi – kişiniň bazar kynçylyklaryna-howpuna dös gerip bilmezligidi, ýagny emelsizligidi! Bu garaýışda raýat diýen zat ýok, diñe müşderi bar. Galyberse-de, bu garaýşa görä... agsaýana kömek etmek bazaryň zyýanynady! Eger bir zat etmeli bolsa, diñe bazaryň gowy işlemegi üçin edilmelidi. Neoliberalizmiň “pygamberi” **F.Hayék** şeýle diýipdi: **“Kömekdir haýyr-sahawata esaslanýan ne döwlet, ne-de bazar bolup biler! Bu manysyz ynsanperwerlik pikiri dinden gelip çykan zatdyr!”**

Sap bazara gönükdirilen garaýış soňky kyrk ýylyň içinde ýurdumyzda şeýle bir kök ýaýratdy welin, bugün adalat sosial üpjünçilige garşıy çykýar!

Ymamogly garyp-gasarlaryň çagalaryna süýt kömegini edýär.

Ymamogly pakyr-pukara enelere ýeňillikli kartlary paýlaýar. Ymamogly maddy hal-ýagdaýy pes talyplara pul kömegini edýär. Maliýe gözegçilik edarasy (Sayıştay) Ymamoglynyň halkçy, sosial adalat hyzmatyna garşy çykýar. Sosial deňligi dowam etdirmäge borçly adalat reformasyny hut şundan başlamak lazıym. Neoliberalizm ýurtda ne adalat goýdy, ne sosial?.. Neoliberalizmiň täsirini böwüsmek üçin kellämizde mutasiýa geçirilmeli. Diňe şonda saglygy gorayış ulgamynyň-medisinanyň, sosial adalatyň ykdysady-syýasy taraplaryna düşünip bileris. Hawa, pikirlenmegeni öwretmäge dowam etjekdigimiz hak...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 22.12.2020

[1] <http://kitapcy.com/news/2020-04-15-11282>

[2] <http://kitapcy.com/news/2020-11-27-12770>

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika